

Əziz ƏLƏKBƏRLİ

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

AMEA Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi

e-mail: eziz_elekberli@rambler.ru

ŞAHABLI AŞIQ CƏLİL: DÖVRÜ, MÜHİTİ VƏ YARADICILIĞI

XÜLASƏ

Şahablı Aşıq Cəlil və Sallı Aşıq Cəlil Azərbaycan aşıq sənətinin az tədqiq olunan nümayəndələrindəndir. Birincisi Qərbi Azərbaycanın Vedibasər mahalının Şahablı, digəri isə Dərələyəz mahalının Sallı kəndindən olsalar da, hər ikisi təxminən eyni dövrdə, eyni bölgədə və bir qədər də oxşar tale yaşamışlar. Hər ikisi 1918-ci ildə ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalmış, Şahablı Aşıq Cəlil qətlə yetirilmiş, Sallı Aşıq Cəlil yurdundan didərgin salınmışdır. Onların günümüzə qədər gəlib çıxan şeirlərində dövrün bütün bu hadisələri öz əksini tapmışdır. Hər iki aşığın şeirlərinin müqayisəli təhlili bir tərəfdən dövrün hadisələri haqqında geniş məlumat verirsə, digər tərəfdən onların yaradıcılıq özəllikləri barədə aydın təsəvvür yaradır.

Açar sözlər: Şahablı Aşıq Cəlil, Sallı Aşıq Cəlil, Qərbi Azərbaycan, Vedibasər, Dərələyəz, Abbasqulu bəy

Shahabli Ashyg Jalil and Salli Ashyg Jalil: similar names, similar destinies

Summary

Shahabli ashg Jalil and Salli ashg Jalil are representatives of Azerbaijani ashg art, whose works have been researched a little. Despite the first ashg was from the village Shahabli of Vedibasar region and the last from the village Salli of Daralayaz, both of them have resided approximately in the same period, in the same region and both of them were exposed to the same destiny. The both of them were underwent to the genocide taken place in 1918 by Armenians, i.e. Shahabli ashg Jalil was killed and Salli ashg Jalil driven out of his native lands. Fortunately, poems written by them and reached nowadays have contained all these events of that period. The comparative analysis of the both ashg provides us with comprehensive information as regards the aforementioned events and on the other hand these poetic texts create clear imagination about their creative peculiarities.

Key words: Shahabli ashg Jalil, Salli ashg Jalil, Western Azerbaijan, Vedibasar, Daralayaz, Abbasgulubey.

Шахаблы Ашуг Джалил и Саллы Ашуг Джалил: схожие имена, схожие судьбы

РЕЗЮМЕ

Шахаблы Ашуг Джалил и Саллы Ашуг Джалил – малоисследованные представители Азербайджанского ашугского искусства. Во-первых несмотря на то, что один из села Шахаблы квартала Ведибасар и села Саллы квартала Дерелаяз: оба пережили приблизительно в один период, в одном регионе определенным образом схожую судьбу. Оба в 1918 году подверглись геноциду, совершенному армянами, Шахаблы Ашуг Джалил был убит, Саллы Ашуг Джалил был изгнан из страны. В их стихах, дошедших до наших дней нашли отражение все эти события периода. Сравнительный анализ стихов обоих ашугов, с одной стороны дает обширную информацию о событиях периода, с другой стороны, создает ясное представление об их творческих способностях.

Ключевые слова: Шахаблы Ашуг Джалил, Саллы Ашуг Джалил, Западный Азербайджан, Ведибасар, Дерелаяз, Аббасгулу бей.

Azərbaycan aşıq sənətinin çox az tanınan nümayəndələrindən biri də Şahablı Aşıq Cəlildir. Təxminən eyni dövrdə və bir qədər də oxşar tale ya-

şadıqlarından bəzən onu Sallı Aşıq Cəlillə səhv salırlar. Lakin göründüyü kimi, onlardan biri Qərbi Azərbaycanın Vedibasar mahalının Şahablı kəndindən, digəri isə Dərələyəz mahalının Sallı kəndindəndir (1, 240-244).

Şahablı Aşıq Cəlil 1918-1920-ci illər erməni-müsəlman münafişəsinin iştirakçısı, birbaşa qurbanı olduğundan və yaradıcılığında bu münafişəyə geniş yer verdiyindən öncə onun mənsub olduğu coğrafi ərazi, dövrü və mühiti haqqında oxuculara qısa məlumat verməyi bacib bilirik.

Aşıq Cəlilin doğulduğu Şahablı kəndi Qərbi Azərbaycanın (indiki Ermənistanın) Vedibasar mahalında, bu mahal isə Ermənistan, Azərbaycan (Naxçıvan) və Türkiyənin bu günkü dövlət sərhədlərinin kəsişdiyi yerdə, İrəvan çuxurunun – Ağrıdağ vadisinin (Ararat düzənliyinin) Böyük Ağrı və Kiçik Ağrı dağ zirvələri ilə üzübüz hissəsində, Araz çayının şərq sahilində yerləşir.

Vedibasar mahalı relyefinə görə bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənən dağlıq və düzənlik (aran) hissələrinə ayrılır. Dağlıq hissə mahalın mərkəzi olan Böyük Vedi qəsəbəsindən başlayaraq Göyçə, Dərələyəz və Gəməbasar mahallarına doğru uzanan üç böyük dərə – mərkəzdə Cıgın dərəsi (Cığındərə), sağda Çanaxçı dərəsi (Çanaxçidərə), solda Milli dərəsi (Millidərə) boyu yerləşən kəndlərdən ibarətdir.

Bu dərələrdən Çanaxçidərə bölgəsi Çimən (bəzi mənbələrdə – Çəmən) kəndindən ayrılıb, Dərələyəz mahalına doğru uzanan dərə boyu əraziyə aid edilirdi. Vedi çayının Şahablı qolu bu dərədən axırdı (2, 32-33).

Şahablı – Vedibasar mahalının Çanaxçı dərəsinin ən qədim və böyük kəndlərindən biri idi. Vedi çayının sol qolu olan Çapançay çayı kənarında, Zəncirli kəndinin yaxınlığında yerləşən bu kənd haqqında ilk məlumatlardan birinə "İrəvan əyalətinin müfəssəl dəftəri"ndə (1590) Vedi nahiyəsində İncədərə kəndi kimi rast gəlirik. Mənbədə kəndin ikinci adının Gəncəli olduğu göstərilir. Kəndin ilkin adının İncədərə olması onun Qıpçaq türklərinin Əncə tayfasının məskunlaşdığı dərə mənasını daşımaması ehtimal etməyə əsas verir. Kəndin ikinci adının Gəncəli olması isə sonradan burada Gəncə tərəfdən köçüb gələnlərin məskunlaşması ehtimalını doğurur (4, 172).

"İrəvan əyalətinin icmal dəftəri"nin (1728) "Zəmət və timarlar" bölməsində isə artıq kəndin birinci adı unudulmuş və Gəncəli adı önə keçmişdir. Lakin mənbədə Zəncirli kəndi yaxınlığında yerləşdiyi vurğulanan bu kəndin ikinci adının Şahablı olması barədə qeyd var (4, 106).

1826-1829-cu illər Rusiya-İran, Rusiya-Osmanlı müharibələri zamanı kənd böyük dağıntılara məruz qalmış və İ.Şopendə (1832) artıq Vedibasar mahalının dağıdılmış kəndləri siyahısına daxil edilmişdir (5, 511-512). Sonradan geri qayıdıb kəndi təzədən bərpa etmək istəyən camaat kəndin yerlə-yeksan olduğunu görüb, yaxınlıqda yeni kənd salmaq məcburiyyətində qalır. Köhnə kənddə isə çox az adam ev tikib yaşayır. Yeni salınmış kənd Şahablı (bəzən Yeni Şahablı da deyiblər) adlandırıldığından köhnə kənd də yavaş-yavaş Köhnə Şahablı adlandırılmış və öz mövqeyini tədricən yeni salınmış Şahablı kəndinə tərk etmişdir. XX yüzilin əvvəllərində, 1905-ci il erməni-müsəlman davası zamanı isə onlar da köçüb Yeni Şahablı kəndinə gedirlər. Köhnə Şahablı kəndi o vaxtdan xaraba qalır.

Çox sürətlə böyüyən yeni Şahablı kəndində 1873-cü ildə 55 təsərrüfatda 437 nəfər (260 kişi, 177 qadın), 1886-cı ildə isə 62 təsərrüfatda 606 nəfər (345 kişi, 261 qadın) Azərbaycan türkü siyahıya alınmışdır.

Lakin yeni Şahablı kəndinin xoşbəxt günləri uzun sürmür. 1918-ci ilə qədər kənddə ancaq Azərbaycan türkləri yaşasa da, həmin il Andranikin quldur dəstələrinin hücumuna məruz qalmış, dağıdılmış, qarət edilmiş, yandırılmış, əhalisi qəddarlıqla qətlə yetirilmiş, sağ qalanlar birtəhər qaçıb canlarını qurtarmışlar. Elə o vaxtdan da kənddə ilk ermənilər məskunlaşmağa başlamışlar.

1922-ci ildə kənd əhalisindən sağ qalan 64 nəfər azərbaycanlı geri qayıdarkən Türkiyədən gəlmə 65 nəfər erməninin artıq kənddə yerləşdirildiyini görmüşlər. Sonrakı illərdə kəndin erməniləşdirilməsi məqsədli şəkildə sürətləndirilmiş, "Ermənistan"ın dağ rayonlarından xeyli sayda erməni köçürülüb buraya gətirilmişdir. 1949-cu ildə isə kəndin bütün azərbaycanlı əhalisi zorla Azərbaycana deportasiya olunmuş, kənd tamamilə erməniləşdirilmişdir.

1968-ci il iyul ayının 3-də kəndin adı dəyişdirilərək erməni tələffüzünə uyğun olaraq Şağap (Şahab) qoyulmuşdur.

Beləliklə, qayıdaq bu qədim Türk-Oğuz yurdunun 1919-cu il tarixinə. Şahablı kəndinin tarixində ən faciəli dövr, heç şübhəsiz, 1919-cu il soyqırımını olmuşdur.

Bölgədə hələ 1918-ci ildən başlanan erməni-müsəlman qırğınları getdikcə kəskin şəkil almaqda idi. Zaqafqaziya Seyminin dağılmasından sonra erməni daşnaklarının tarixdə ilk erməni dövləti olan Ararat Respublikası yaratması, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin də İrəvan şəhəri siyasi mərkəz olmaqla İrəvan xanlığının bir hissəsini onlara güzəştə getməsi ermənilərin əl-qolunu daha da açmışdı. Daşnak quldur dəstələrinin ağır zülm və təzyiqinə davam gətirməyərək Göyçə mahalından, Millidərə və Çığındərə kəndlərindən qaçqın düşmüş yüzlərlə dinc sakin Vedibasar mahalının Haxıs, Yuxarı Ərmik, Aşağı Ərmik, Şahablı, Qədirlı kəndlərində sığınacaq tapmışdılar. Andranikin başçılığı ilə Türkiyədən Naxçıvana, oradan da Dərələyəz-Zəngəzura keçən “Van” və “Sasun” alaylarının Gorus və Dərələyəz bölgələrində törətdiyi vəhşiliklərdən sonra Dərələyəz və yenə də Göyçə mahallarının kəndlərindən xeyli müsəlman qaçqın təzədən həmin kəndlərə pənah gətirmişdilər.

Bu vaxt Vedibasara camaatını erməni qırğınından qorumaq məqsədilə Vedibasara Milli Hökuməti və “Mübariz dəstə” adı ilə onun silahlı ordusunu yaradan Abbasqulu bəy erməni bölüklərinin Şahablı-Qədirlə istiqamətində hərəkət etdiyini bilən kimi dərhal həmin kəndlərə çapar göndərir ki, ehtiyatlı olsunlar, ermənilərdən hər cür vəhşilik gözləmək olar. Lakin “Van” və “Sasun” alayları Şahablı və Qədirlə kəndlərinə gələn kimi bu və ətraf kəndlərdə hərbi vəziyyət elan edib, yolları bağlayırlar. Böyük Vədi ilə əlaqə bütünlüklə kəsilir. Adamları hətta qonşu kəndlərə gedib-gəlməyə qoymurlar. Daşnaklar camaatı yerli hakimiyyət orqanları yaratmaq adı ilə aldadıb, yarı zor-yarı xoş, kimlərdə silah varsa, əllərindən alırlar. Sonra kişiləri içlas bəhanəsi ilə ayrı-ayrı böyük daamlara toplayıb, arvad-uşaq üzərində nəzarətçi silahlı əsgərlər qoyur, bütün kəndlərdə eyni vaxtda kütləvi qırğın törədirlər.

Erməni quldur dəstələrinin bu vəhşi əməlləri bir sıra tarixi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Məsələn, Naxçıvan Müsəlman Milli Komitəsinin o vaxtkı katibi Mirzə Bağır Əliyevin gündəliklərindəki 6 yanvar 1919-cu il tarixli qeydində oxuyuruq: “Vedi qəryəsinin əhli Şəmsəddin bəy Mahmudbəyov Vedibasar mü-səlmanlarının barəsində Naxçıvana gəlib böylə məlumat verdi: ...Erməni qoşunu Vedibasar nahiyəsində bulunan müsəlman köylərinə, məsələn, Kərkab, Ağasibəyli, Keşişdağ, Dəhnəz, Qaraxaç, Qədirli, Şahablı və Çəmənəkəndə hücum edib 20 mindən ziyadə müsəlman əhalisini kəsib, balaca balaları, qadınları və əlil kişiləri evlərə toplayıb, tamamən bıçaq və xəncər ilə kəsib, nizəbuş ediblər... Xülasə Vedibasar tərəfində müsəlmana olmazın zülmələr və çəfalar ermənilər tərəfindən olundu” (7, 106-107).

Beləliklə, Şahablı, Qədirli, Qaraxaç, Ağasibəyli və ətraf kəndlərdə baş verən bu dəhşətli qırğın erməni vəhşiliyinin bir çox cizgilərini özündə yaşadan böyük bir milli faciə kimi Azərbaycan tarixinə daxil oldu. Bu qırğının əks-sədası uzun müddət eşidildi, çox-çox uzaqlardan dolanıb gəldi. Bu faciə barədə Paris Sülh Konfransının sədrinə ünvanlanmış 16-19 avqust 1919-cu il tarixli sənəddə də xüsusi bəhs edilmişdir. Həmin sənəddə erməni daşnaklarının Vedibasar mahalında törətdikləri vəhşiliklər barədə oxuyuruq: “... “Van”, “Sasun” adları altında müxtəlif erməni hərbi hissələri müsəlman əhalisini qılıncdan keçirdi, kəndləri toplardan və zirehli qatardan atəşə tutdular, öldürülənlərin qarnını yırtıb, gözlərini oydu, bəzi cəsədləri yandırdılar, əhalini taladılar, ümumiyyətlə, eşidilməmiş vəhşiliklər etdilər. Yeri gəlmişkən, Vedibasar rayonunda belə bir dəhşətli fakt da baş verdi ki, Qaraxaç, Qədirli, Qarabağlar, Ağasibəyli, Dəhnəz kəndlərinin kişiləri sonuncu nəfərə qədər qətlə yetirildilər”.

Həmin hadisələr zamanı vəhşicəsinə qətlə yetirilən Şahablı Aşıq Cəlilin yaradıcılığının xeyli dərəcədə günümüzə qədər gəlib çatmamasının əsas səbəbini də bu hadisələrin miqyasının bu qədər böyük və dağıdıcı olmasında axtarmaq lazımdır. Bu hadisələr zamanı təkcə Aşıq Cəlil, onun ailəsi, qohum-əqrəbası, kəndliləri yox, qonşu kəndlərin əhalisi də qətlə yetirilmiş, az sonar bütün bölgənin əhalisi soyqırımına məruz qalaraq yurd-yuvasından didərgin salınmışdı. Şahablı Aşıq Cəlilin mənsub olduğu aşiq mühitinin bu cür məhv edilməsi onun şeirlərinin xeyli dərəcədə yoxa çıxması ilə nəticələnmişdir.

Lakin onlardan Şahablı Aşıq Cəlilin öldürülməsi zamanı oxuduğu beş bəndlik “Qeyrət günüdür” şeiri günümüzə qədər gəlib çıxmışdır:

Vedinin dağları düşüb araya,
Düşməni cəhd eləyir kəndi talaya.
Naməni yazmışam Abbas ağaya,
Yazmışam, durmasın, haraya gəlsin,
Yağı salıb bizi araya, gəlsin!
Çat haraya, bəyim, nicat günüdür,
Vedinin davası, qeyrət günüdür!

Vedinin dağları batıbdı yasa,
Daşnaklar istəyir Vedini basa.

Bir məktub yazmışam o xan Abbasa,
Yazmışam, durmasın, haraya gəlsin,
Yağı salıb bizi araya gəlsin!
Çat haraya, bəyim, nicat günüdür,
Vedinin davası, qeyrət günüdür!

...Vedinin dağları batıbdı qana,
Daşnakı qırmaqla biz gəldik cana.
Yazmışam Vətənin o mərd oğluna
Yazmışam, durmasın, haraya gəlsin,
Yağı salıb bizi araya gəlsin!
Çat haraya, bəyim, nicat günüdür,
Vedinin davası, qeyrət günüdür! (2, 692; 3, 402-403)

Bu şeirin başqa bir variantını folklorşünas alim Əli Şamil Naxçıvanın Şahbuz rayonunun Yuxarı Qışlaq kənd sakini Abbasəli Abdullayevdən yazıya almışdır:

Vedinin dağları batıbdı yasa,
Daşnaqlar istəyir Vedini basa,
Bir kağız yazaram ağam Abbasa,
Millət sənə qurban, bəy Abbasqulu,
Var olsun, gül olsun, bəy Abbasqulu.

Vedinin dağları dönübdü qana,
Qağtağan cəmdəyin verib yan-yana,
Bir kağız yazaram Şahi-Mərdana
Millət sənə qurban, bəy Abbasqulu,
Var olsun, gül olsun, bəy Abbasqulu.

Vedinin üstündə toplar quruldu,
Topların qurğusu tərsə buruldu,
Soltanım gəlmədi borğu pozuldu.
Millət sənə qurban, bəy Abbasqulu
Var olsun, gül olsun bəy Abbasqulu (8, 76-77).

Lakin o dövrdəki və bölgədəki hadisələrlə bağlı çoxlu yarımçıq şeirlər, misralar, bəndlər də yazıya alınmışdır ki, həm məzmununa, həm də üslubuna görə onların da məhz Şahablı Aşıq Cəlilə məxsus müxtəlif şeirlərin parçaları olduğunu söyləmək mümkündür. Əli Şamilin “Dastanlaşmış ömürlər” kitabında belə şeir parçalarından xeyli nümunələr verilmişdir (8, 75-88).

Şahablı Aşıq Cəlilin çoxlu şeirləri olduğunu müasirlərinin xatirələri də təsdiq edir. Məsələn, Əli Şamil Şəmkir rayonunun Leninkənd kəndində yaşayan Bilas Şadlinskidən Abbasqulu bəy haqqında dastan olub-olmadığını xəbər alanda o belə cavab vermişdi: “Elə bir dastan yadıma gəlmir. Bəlkə də olub, mən eşitməmişəm. Amma aşıqların oxuduqlarını eşitmişəm. Şahablı Cəlil Abbasqulu bəydən yaman şövqlə oxuyurdu. Deyillər onun da güdazına getdi. Andranik Qaraxaç tərəf kəndləri dağıdanda qələbəsinə qeyd etmək üçün kef

məclisi qurubmuş. Aşıq Cəlili də o məclisə gətirirlər. Deyillər, çal, oxu, ke-
fimizi aç. Yanındakılar da deyir Andranikin qəhrəmanlığına şəir qoş. Aşıq
Cəlil başladıyır çalib-oxumağa. Görürlər ki, bu Abbasqulu bəydən oxuyur, onu
tərifləyir. Kimi deyirdi dartıb dilini malazasından-boğazından qoparmışdılar.
Kimi də deyirdi Aşıq Cəlilin üryan bədəninə qaynar samavar bağlayıb deyiblər:
“İndi oxu!” Hər nə isə, Aşıq Cəlil orada öldürülmüşdü (8, 78).

Vedibasar mahalının Şidli kənd sakini Mədət Bağirovdan yazıya alınmış “Həyif ki, əməyi zay Abbasqulu” şeirində isə Böyük Vədi uğrunda gedən döyüşlərin elə təfərrüatı təsvir olunub ki, onu bu hadisələrdən xəbəri olmayan biri yaza bilməzdi:

Bizim əsgər maşın yolunu aldı,
Davanın gücünü Vədiyə saldı.
Bir hücumla on iki pulemyot aldı.
Onnar sənə qurban, bəy Abbasqulu,
Hayıf k1, əməyi zay, Abbasqulu.

Müsəlmanlar Bürc başına topladı,
Toplar açılarda gözdər qamaşdı,
Ana-bacılar saç yolub ağlaşdı.
Onnar sənə qurban, bəy Abbasqulu,
Hayıf k1, əməyi zay, Abbasqulu.

Gavur meydan açıb, atın oynadır,
Vedinin dağların qana boyadır,
Qəlbimdə düşməyə nifrət oyadır.
Onnar sənə qurban, bəy Abbasqulu,
Hayıf k1, əməyi zay, Abbasqulu (8, 81).

Bu şeiirdəki “Davannın gücünü Vədiyə saldı”, “Bir hücumla on iki pulemyot aldı”, “Müsəlmanlar Bürc başına toplaşdı”, “Toplar açılnda gözdər qamaşdı” misraları ermənilərin Böyük Vədi üzərinə etdiyi ən mühüm döyüşlərdən birinə işarədir. Belə ki, Abbasqulu bəy ən ağır döyüşlərin birində taktika işlədərək, erməniləri Böyük Vədi kəndinin içində qarşılamaq qərarına gəlir. Döyüşün nəticəsi məlum olmadığından dinc əhali daha çox kəndin içindəki Bürc qalasına toplaşır. Erməni toplarının səsi kəndi lərzəyə gətirir. Lakin Abbasqulu bəyin sərkərdə şücaəti sayəsində Vədi basarın müdafiə qüvvələri qəfil pusqudan çıxaraq ermənilər darmadağın edir. Bu döyüşün nəticəsində ermənilərdən xeyli silah-sursat, o cümlədən on iki pulemyot qənimət götürülür.

Dərələyəzli Qaçaq Süleymanın silahdaşlarından olan Qaçaq Budaq haqqında bir şeirin möhürbəndində isə açıq-aşkar Şahablı Aşıq Cəlilın adı keçir. Aşağı Daşarxlı kəndindən tarix müəllimi Vəqif Məmmədovun topladığı şeir parçalarını aşıqlar «müxəmməs» üstə oxuyurmuşlar:

“Saymaz nəçənniyyi, kattanı, xanı,
Döyüşə girəndə ona tay hanı?
Elə bir iyiddi, şöhrəti-şanı
Düşübdü dağlara, daşa Budağın.

Onu qaçaq salıb Meydannan Xəlil,
Yalvarıb ediblər nəsihət, dəlil.
Şəninə söz qoşur Şahablı Cəlil,
Keçməyir gülləsi boşa Budağın.

Şeirin qafiyə quruluşuna əsaslanıb ilk bəndin olmadığını yəqinliklə söyləyə bilərik. Bundan belə qənaətə gəlmək olar: şeir beş, yeddi, bəlkə də daha çox bənddən ibarət olub. Möhürbənddən şeri qoşanın Şahablı Cəlil olduğu bilinir. Bu da xəyali bir şəxs deyil. Vedibasarda, Dərələyəzdə, Şərudə yaxşı tanınan bir aşıqdır. Belə söyləyirlər ki, Abbasqulu bəy Şadlinski və başqa qəhrəmanları öyən şerlər yazıb-oxuduğuna, amma erməni quldurlarını tərifləyən mahnılar oxumadığına görə 1918-ci ilin yayında Andranik Ozanyanın quldur dəstələri Cəlilin dilini dartıb boğazından qopararaq öldürüblər. Aşıq Cəlilin kürəyinə qaynayan samavar bağlayaraq oxumağa məcbur etdikləri, kərmə qalağında yandırıldığı haqqında da rəvayətlər var” (8, 51-52).

Dərələyəzin Kotan kəndində doğulan, sonra Danzik kəndinə köçən aşiq Həmid Ağamalıyevdən Dərələyəzli Qaçaq Süleyman haqqında şeirlər və çoxlu şeir parçaları yazıya alan hörmətli Əli Şamil bu şeirləri təhlil edərək belə qərara gəlir ki, “Qaçaq Süleyman haqqında zəif də olsa, bir dastan varmış. Bu dastanın yaradıcılarından biri, bəlkə də elə birincisi Şahablı Aşıq Cəlil imiş” (8, 59).

Bu, Qaçaq Süleyman haqqında şeirlərin çoxunun məhz Şahablı Aşıq Cəlilə məxsusluğunu söyləməyə də əsas verir.

Heç şübhəsiz, Şahablı Aşıq Cəlil haqqında axtarışlar bundan sonra da davam etdiriləcək. Hazırda Şahablılar daha çox Azərbaycanın Salyan rayonunun 1, 2, 3, 4 nömrəli sovxozlarında, Yevlax, Beyləqan, Bərdə rayonlarında, Naxçıvanda və Bakı şəhərində yaşayırlar. İnanırıq ki, Şahablı Aşıq Cəlil gələcəkdə Azərbaycan aşiq yaradıcılığında öz layiqli yerini tutacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Mirzəyev H. Dərələyəz folkloru. Bakı, Elm, 2006, 768 səh.
2. Ələkbərli Ə. Qərbi Azərbaycan, I cild, Vedibasar mahalı (Vedi və Qarabağlar rayonları), ikinci nəşri, Bakı, Ağrıdağ, 2003, 736 səh.
3. Azərbaycan folkloru antologiyası, X kitab, İrəvan çuxuru folklore. Bakı, Səda, 2004, 472 səh.
4. İrəvan əyalətinin icmal dəftəri. Bakı, Elm, 1996, 184 səh.
5. Шопен И. Исторический памятник состояния Армянской области в эпоху присоединения к Российской Империи, СПб, 1852, 1236 с.
6. Ələkbərli Ə. Abbasqulu bəy Şadlinski. Bakı, Sabah, 1996, 320 səh.
7. Əliyev M.B. Qanlı günlərimiz (1918-1920, Naxçıvan). Bakı, Azərnəşr, 1993, 142 səh.
8. Şamil Ə. Dastanlaşmış ömürlər. Bakı, Səda, 2001, 96 səh.

Çapa tövsiyə edən: Fil.ü.e.d. Seyfəddin Qəniyev